

JERNEJ POTOČAN

Vsaka pesem se enkrat izpoje

Avtor: Jernej Potočan
Ljubljana, Februar 2018

OSEBE

GOSPODIČNA

DEKLE KI NABIRA ROŽE - (Na Planincah)

DEKLE KI JE PRODALA KIKLO - (Še kiclco prodala bom)

DEKLE KI ŠIVA ZVEZDO - (Šivala je deklica zvezdo)

DEKLE KI PERE SRAJČKI - (Dekle je pralo srajčki dve)

DEKLE KI JE ŽALOSTNO V SLAMI – (Zrejlo je žito)

DEKLE KI JE ŽALOSTNO NA OKNU – (V dolini tihi)

DEKLE KI JO BOLIJU ROKE IN GLAVA – (Po koroškem, po kranjskem)

DEKLE KI JE ŠLO PO VODO - (Dekle je po vodo šlo).

Stara zapuščena tovarna. Visoke opečnate zidove prekriva bršljan in nasploh je dvorišče tovarne že povsem preraščeno. Na dvorišču je 7 deklet, povsem neumestljivih v čas. Tu bi lahko bile že stoletja, ali pa so ravno prišle. Dve dekleti sta žalostni, prva sloni na edinem odprtem oknu, druga je žalostna, kar med rumenečim plevelom. Na kupu opek sedi, tretje, mlajše dekle, ki šiva. Ob njej stoji četrto s povezanimi rokami. Verjetno so žuljave in jo hudo bolijo. Peto dekle, obuto v planinske čevlje trga rožice, zasleduje jo šesta, ki nosi zgolj spodnje perilo in se ves čas spotika, izgleda pijana. Pri tem vsake toliko časa pristopi k sedmemu dekletu in ji želi izbiti glavo, ki jo ta drži v naročju, na tla. Slednja se ne jezi, zgolj vidno naveličana je. Verjetno jo je doletela kakšna pretresljiva tragedija, vendar je ostala dekleta ne sprašujejo o tem. Se ne spodobi. Sedaj s svojo odrobljeno glavo, ki mimogrede izgleda povsem estetsko, in ne presega mere zdravega okusa, sedi ob vedru vode, v katerem pere dve srajčki. Enega dekleta ni. Vsake toliko želi katera od deklet spregovoriti, a si nazadnje premisli. V tišini opravljajo vsaka svoje opravilo.

Dekle ki je prodala kiklo:

A je katera videla moj gumb? Gumb sem izgubila.

Dekle ki je žalostno na oknu:

Gumb?

Dekle ki je prodala kiklo:

Da mi drži kiklo.

Dekle ki je žalostno na oknu:

Prodala si jo. In gumb verjetno z njo.

Dekle ki je prodala kiklo:

... Verjetno, ja ... *(Gre do dekleta, ki pere srajčki in ji izbiye glavo iz naročja.)*

Dekle ki jo bolijo roke in glava:

Malo tišine prosim. Razneslo mi bo ...

Dekle ki šiva zvezdo:

Kaj bo razneslo? Kje? Bodo že videli. *(Začne z vso hitrostjo šivati.)*

Dekle ki jo bolijo roke in glava:

Glavo. Glavo mi bo razneslo.

Dekle ki šiva zvezdo:

(Preneha s šivanjem.) Pazi na jezik. Ne moraš, kar tako uporabljati besede razneslo bo.

Dekle ki jo bolijo roke in glava:

Oprosti, se zgodi ...*(Dekle ki je žalostno v slami pade v jok. Ostala dekleta jo nemo opazujejo. Dolga pavza.)*

Dekle ki je žalostno v slami:

Se zgodi, se zgodi ...Kaj se zgodi ... Kdaj se je tukaj še kaj zgodilo.

... Mogoče se bo danes vrnila sestra s planin.
Dekle ki nabira rože:

... Če bo sploh še prišla.
Dekle ki pere srajčki:

Prišla bo.
Dekle ki nabira rože:

Ko sta hodili skupaj sta bili v dveh dneh nazaj.
Dekle ki šiva zvezdo:

... Prišla bo.
Dekle ki nabira rože:

Pšššt! Prosim vas.
Dekle ki jo bolijo roke in glava:

Tišina... Škripanje jeklenih vrat. Nato spet tišina... od nekod prikoraka gospodična, ki je navidez vsa izmučena, kljub temu pa je tudi po zunanosti podobna ostalim dekletom. Hodi po dvorišču in pogleduje proti krošnjam dreves. S seboj nosi armafleks. Lahko bi ji rekli stereotipna predstavnica urbanega človeka, ki išče pobeg v naravi.

Kaj je zdaj to?
Dekle ki šiva zvezdo:

Sem rekla ...
Dekle ki nabira rože:

Kaj je zdaj to!?
Dekle ki šiva zvezdo:

... Sem rekla, da bo prišla.
Dekle ki nabira rože:

To ni ona!
Dekle ki šiva zvezdo:

Je!
Dekle ki nabira rože:

... Pa škof? Ga je pozabila na planinah?
Dekle ki pere srajčki:

Dekle ki je žalostno v slami:

Že večkrat je rekla, da ji ni všeč.

Dekle ki šiva zvezdo:

Ni važno, všeč ali ne všeč. Vse je črno na belem. Škaf paše k opravi. Tak je protokol.

Dekle ki nabira rože:

... Pa jo vprašaj, katera je.

Dekle ki šiva zvezdo:

Kar ti jo vprašaj. Če bi šla ti zraven, kot po navadi, bi prišli nazaj že pred dnevi.

Gospodična:

(Jih opazi). O! ... Dober dan. *(Dekle ki nabira rože ji pokima in nadaljuje z mrmranjem pesmi.)*
... Lep kotiček, ne?

Dekle, ki nabira rože:

(odmrmra konec kitice) Lušno je.

Gospodična:

Si tudi ti prišla na pozdrav soncu?

Dekle ki nabira rože:

... Nisem dekle, ki pozdravlja sonce.

Gospodična:

Ni vsak za vse...

Dekle ki nabira rože:

Jaz nabiram rože na planinah.

Gospodična:

Ja?

Dekle ki nabira rože:

Vsak dan, cel dan.

Gospodična:

Ampak zdaj pa nisi v hribih.

Dekle ki nabira rože:

Izjemoma. Od zadnjič sem še vsa ožuljena ... Pa ti ... intergalaktična diplomacija? Pozdrav soncu sem, protokolarni večer z luno tja?

Gospodična:

(se zasmеji) Kar pride.

Dekle ki je prodala kiklo:
(Pristopi. Ostala dekleta so vidno jezna) Se ti že na frisu pozna. *(nemarno rigne.)*

Gospodična:
(se ustraši) Kaj pa ti? Kje imaš obleko?

Dekle ki je prodala kiklo:
(ponosno) Prodala.

Gospodična:
 Obleko si prodala?

Dekle ki je prodala kiklo:
 Če imaš nos, se da vse. Že res, da je bila v principu grda ... ampak še deset takih, bi lahko do jutri prodala.

Gospodična:
 ... Bi šla domov?

Dekle ki je prodala kiklo:
(Normalno odgovori, vendar bi lahko tudi odpela, če bi želela tako.) Ne grem, ne grem ... ne grem domov!

Dekle ki nabira rože:
 Vedno je taka.

Gospodična:
 Jo poznaš?

Dekle ki je prodala kiklo:
 Tukaj se vse poznamo.

Gospodična:
 ... Brezdomke?

Dekle ki je žalostno na oknu:
(užaljeno). Tukaj smo doma.

Gospodična:
 Tukaj? Pa saj vse razpada. Samo čakate lahko, da se enega jutra zbudite s streho na glavi.

Dekle, ki šiva zvezdo:
(zadirčno) Tako pač je in nam je všeč.

Gospodična:

Pa kdo ste ve? Jaz sem Živa (*ni odgovora.*) ... Kaj počnete tukaj?

Dekle ki pere srajčki:

Včasih kaj zapojemo.

Dekle ki je prodala kiklo:

... Vsaka ma svojo.

Dekle ki šiva zvezdo:

... Pesem.

Dekle ki nabira rože:

(*namigne drugim dekletom.*) tri, štiri.

Zbor anonimnih deklet:

(*pojejo ena čez drugo, ustvari se grozovita kakofonija.*)

Po Koroškem po kranj... zvezdo, zvezdo rdečo kot kri .... vince dala bom, ne grem domov, ne grem domov ... na planincih lušno je... na sredi morja te vode .. žalostna dekla, kaj nemaš ljuboga ... eno okno še odprto je. (*Gospodično popade smeh. Objema dekleta, eno po eno, ko jih prepozna in te, ena po ena prenehajo s petjem. Nazadnje poje le še ena.*)

Dekle ki pere srajčki:

(*Gospa pesmi ne pozna. Začudeno se spogleduje z ostalimi dekleti. Dekle postaja nesigurna, poje vedno tišje, nazadnje le še recitira, čaka da bo prepoznana.*)

Dekle je pralo srajčki dve
na sredi morja te vode.

Prvo je prala bratecu,
drugo je svoj'mu ljubemu.
»Dekle, kater'ga rajši imaš,
ali bratca ali ljubega?«

(*dekle preneha pet, gospa jo spodbuja.*)

Če svoj'ga brateca zgubim,
več nikdar druž'ga ne dobim.
Če svoj'ga ljubega zgubim,
pa lahko drugega dobim.
Fantič izdere oster meč,
odseka ljub'ci glav'co preč.

Gospodična:

(*Dekle zaključí, nerodna tišina. Nazadnje gospa v zadregi*) Lepa, pesem. Gre v uho ...

Kakšna je pa tvoja? Dekle ki je žalostno na oknu:

Nimam je ... Gospodična:

Nimaš pesmi? Dekle ki pere srajčki:

Ti bomo že našle eno. Dekle ki je žalostno na oknu:

Ne, saj jaz ne rabim ... Gospodična:

Vsaka mora imeti svojo pesem. Dekle ki je žalostno na oknu:

Pravzaprav poznam samo vas sedem, ki bi jo imele. Gospodična:

Osem. Dekle ki je žalostno na oknu:

Ena nam manjka. Dekle ki šiva zvezdo:

Je po vodo šla. Dekle ki je žalostno na oknu:

Poznam! (*zapoje*) Dekle je po vodo šlo, na visoke planine... (*ostala dekleta jo zaprepadeno gledajo.*) dekle je po vodo šlo, na visoke planine ... Gospodična:

Kje imamo vrv? Dekle ki jo bolijo roke in glava:

Vrv? Gospodična:

Vrv, ja! Kar začni rimati. Od danes naprej boš dekle, ki je na drevesu viselo. Dekle ki jo bolijo roke in glava:

Zakaj? Gospodična:

Dekle ki nabira rože:

Pusti jo no. Ni mogla vedeti.

Dekle ki jo bolijo roke in glava:

Protokol je protokol. Črno na belem. *(Med krošnjami dreves išče primerno vejo za obešanje.)*

Gospodična:

Nič nisem kradla.

Dekle ki pere srajčki:

Vsaka ima lahko samo eno pesem, ki jo potem drajsa kakor ve in zna, drugim pa se ne krade!
Tisti rek, moje pesmi moje sanje, je iz povsem drugega filma.

Dekle ki šiva zvezdo:

Sezuj čevlje.

Dekle ki nabira rože:

Ne teži no.

Dekle ki šiva zvezdo:

Težim? Jih boš ti potem vlekla z nje?

Dekle ki nabira rože:

Pravzaprav, bi res rabila nove. *(prime gospodično za čevlje.)*

Gospodična:

Pusti moje čevlje!

Dekle ki je prodalo kiklo:

(prinese velik štor). Zdaj je, kar je. Prijela bi se nekega dela, pa bi imela svojo!

Gospodična:

Saj delam! Kjer mi dajo delo, ga vzamem, res! Noč in dan iščem ponudbe ... Razpisi, tečaji, natečaji, pripravništva, priložnostna dela, študentski servis, na črno, na sivo, prostovoljno, preko vez, preko poznanstev, preko zavoda, preko oglasov, preko interneta, preko trupel...

Dekle ki šiva zvezdo:

(Jo postavi na štor). Potem imaš pa pesmi že za celo pesmarico. Torej kradeš samo iz hudobije?

Dekle ki pere srajčki:

(Napeljuje vrv in dela zanko.) Misliš, da me uživamo v teh svojih pesmicah, ki jih, ene in iste, drajsamo že stoletja? In če nabašeš še na takšno, ki je noben ne pozna, kot jaz, potem ti živ bog ne pomaga. Ampak, je treba potrpet.

Dekle ki šiva zvezdo:

(Nastavi zanko okoli glave gospodične.) Red mora biti ... (Dekleta skupaj povlečejo vrv. Gospodična visi. Kar lepa je, ko počasi menja odtenke od vedno bolj blede sive, do rdeče in nazadnje modrikaste.)

Dekle ki je žalostno v slami:

Tako je vedno bilo in tako vedno bo.

Dekle ki je prodala kiklo:

(pade v jok) Tako pač je.

Dekle ki šiva zvezdo:

Alkohol ti preveč na sentimentalnost udari.

Dekle ki je prodala kiklo:

Pusti ti alkohol, resno mislim. Če jaz ne bi bila pijanka, če bi lahko vsaj za en teden nehala s pitjem, bi lahko bila karkoli! Že od malega sem imela kup talentov.

Dekle ki nabira rože:

Jaz imam tudi že dovolj teh žuljev. Saj rada hodim na planince, ampak res, dokler ne bodo delali bolj ergonomskih gojzarjev, jih imam poln kufer.

Dekle ki šiva zvezdo:

Punce, kje imate dostojanstvo? Že res, da včasih ni najlepše, ampak vztrajamo.

Dekle ki je žalostno na oknu:

Dostojanstvo? Od kar se spomnim, sem tukaj, vsa objokana pa sploh ne vem zakaj. In ne samo da moram biti v dolini, kjer pozimi sonce zaide že ob štirih, ampak more bit ta zapovrh še tiha dolina, da se me ja povsod naokoli sliši kako cmizdrim in me vsi sosedi sovražijo, ker ne morejo spat.

Dekle ki šiva zvezdo:

Res grozno. Sloniš na tistem oknu in zabušavaš. Jaz moram pa še kar šivat to zvezdo, pa smo se osvobodili že petinštiridesetega. In kaj dobim v zameno? Strah! Vsak dan samo čakam, da me bodo v kakšnem tretjerazrednem časopisu označili kot vodjo podtalne mafijske združbe. Pa se pritožujem?

Gospodična:

(hrope) Zakaj ste potem tukaj?

Dekle ki je žalostno v slami:

Kaj pa naj?

Gospodična:

(Duši se). To kar bi rade. Jaz bi šla naprimer rada domov. Ven iz tega dvorišča.

Dekle ki je žalostno v slami:

Ven bi šla?

Gospodična:

Ja!

Dekle ki šiva zvezdo:

Kako pa je kaj tam zunaj?

Gospodična:

(že skoraj omedleva) ... Zanimivo.

Dekle ki je žalostno na oknu:

Jaz pa mislim, da je grozno. Včasih, ko takole gledam iz okna vidim, kako vse utripa in piska in hrope in tuli pa zavija ...

Dekle ki nabira rože:

In baje je vsak zelo sam in veliko je grozot.

Gospodična:

(pena se ji nabira okoli ust.) Trači. Zunaj so ... Razprodaje ... pa koncerti, pa hoteli, pa kinodvorane, pa izložbe. Imamo stadione in imamo avtomobile, ogromne in majhne. In hiše, prav tako ogromne in majhne in stanovanja. Ta so predvsem majhna. Že res, da vsake toliko kje kaj počti, in da kdo kdaj umre, ampak če vam ni do tega pač zamenjate program in imate na dlani ves mir tega sveta. Res, zunaj lahko počnete kar hočete.

Dekle ki je žalostno v slami:

Tudi to, kar ni v nobeni pesmi?

Gospodična:

Karkoli! *(Dekleta ne morejo verjeti svojim ušesom in vzhičeno blebečejo ena čez drugo. Izpustijo vrv, in gospodična pade nazaj na tla.)*

Dekle ki je žalostno v slami:

(Prekine vsestranski šunder)... Ampak jaz ne vem, kaj hočem.

Gospodična:

Se že kaj najde.

Dekle ki je žalostno v slami:

Nikoli nisem rabila razmišljati o tem, kaj bi rada.

Gospodična:

Lahko počneš tudi, kar drugi hočejo od tebe. Pravzaprav, tako ali tako ni dovolj časa, da bi zares počela, kar hočeš.

Dekle ki jo bolijo roke in glava:

Pa bi zunaj lahko naprimer ... ustanovile pevski zbor?

Gospodična:

Absolutno bi ga lahko!

Dekle ki je žalostno na oknu:

Pa robčki? Jih zunaj kdaj zmanjka?

Gospodična:

Jih kar sproti delajo.

Dekle ki pere srajčki:

... Gremo na kakšno regato!

Dekle ki jo bolijo roke in glava:

Pa na bowling.

Dekle ki je žalostno v slami:

Jaz bi pa spoznala kakšnega šoferja iz Bolgarije. Tako bom vsaj vedela kaj čakam.

Dekle ki je žalostno na oknu:

Jih je dovolj za vse?

Gospodična:

Teh je na pretek!

Dekle ki je prodala kiklo:

Jaz bi se pa prešvercala na kak ohcet in delala pizdarije!

Dekle ki šiva zvezdo:

Slišala sem, da imajo v mestu odlične čevapčiče.

Gospodična:

(se zasmеji) Leskovačke, Sarajevske, špikane ...

Dekle ki šiva zvezdo:

Gremo!

Dekle ki nabira rože:

... Kaj pa dekle je po vodo šlo?

Dekle ki šiva zvezdo:

Saj se bo znašla.

Dekle ki nabira rože:

Ne, prav je, da jo počakamo.

Dekle ki je prodala kiklo:

Pa ostani!

Gospodična:

Da ti ne bo žal.

(Dekleta sledijo gospe ven iz tovarniškega dvorišča in še naprej naštevajo kaj vse bi počele... Dekle ki nabira rože se sprva obotavlja, nato steče za njimi. zasliši se škripanje vrat... Nato tišina ... Črički čričkajo v noč... Nato spet škripanje vrat. Od nekje priteče dekle z velikim škafom vode. Pričesko ima vso razmršeno, na obrazu ima razmazano maskaro. Obleko ima strgano. Izmučena je, a se zdi, da za to ni kriva teža škafa.)

Dekle ki je šlo po vodo:

Punce, oprostite, ker zamujam, ampak ... Punce? Punce!?! (Pade v jok in zapoje).

Dekle je po vodo šla
na visoke planine,
Dekle je po vodo šla
na visoke planine,

Dekle je po vodo šla,
Nebo v daljavi je žarelo,
Dekle je po vodo šla,
Srce v prsih zadrhtelo,

Dekle je po vodo šla,
A previsoka je planina,
V mesto je deklica zašla,
Nazaj prišla je razvalina,

Ribice nikdar zajela ni,
Da ta bi jo škropila,
Rože rdeče ni utrgala,
Da bi jo radostila,

Ribica je plavala,
rožica venela,
Dekle je po vodo šla,
V mestu stare pesmi pela,

Konec